

Afstøbninger. For at faa de flest mulige Detailler med sidestilles i mange Tilfælde en hel Række Gengivelser af Fragmenter af samme Segl. Resultatet er et meget tydeligt og oplysende Billedmateriale, som det ogsaa rent æstetisk er en Glæde at se paa. De ledsagende Seglbeskrivelser redegør minutiøst for alle Enkeltheder; desuden meddeles i Teksten Fortegnelser ikke alene over alle bevarede Segleksemplarer, men ogsaa over alle de Breve, hvorved Kongeseglene vides eller blot maa antages at have været vedhængt.

Henry Bruun.

Ingel Wadéns Doktorafhandling *Berättande källor till Calmarkrigets historia* (Lund 1936) angaar i lige Grad dansk og svensk Historie. Forfatteren tilhører Lauritz Weibulls Skole, og hans Værk er en snævert afstukket kildekritisk Undersøgelse; Formaålet er ene og alene at prøve de forskellige Kilders og Kildegrupperes indbyrdes Forhold og Værdi; kun hvor det er absolut nødvendigt, optages Realspørgsmaalene til Behandling. Desuden er, som Titlen angiver, Akterne, den unægtelig vigtigste Del af Materialet, saa vidt muligt holdt udenfor. Inden for disse grumme snævert afstukne Grænser gaar Wadén til Gengæld mere end grundigt til Værks; Fremstillingen er ofte unødigt bred, og der ødsles med trættende Parallellæsninger, som tilmed ingenlunde altid virker overbevisende; Forfatterens kritiske Nidkærhed synes undertiden at forlede ham til den farlige Fejlslutning, at saa snart to Kilder meddeler samme Enkelthed, maa de ogsaa staa i indbyrdes Forbindelse.

Bogen belyser i første Række Efterretningsvæsenets og Historieskrivningens Historie i det 17. Aarhundredes Begyndelse. Ikke mindst interessant er Redegørelsen for det københavnske Kancellis Nyhedsformidling; de Meddelelser fra Krigsskuepladsen, som via den øverste Krigsherres egne Breve indløb hertil, befordredes i stor Udstrækning videre baade til Indland og Udland; det Stof, som lader sig føre tilbage til dette Udspring, er naturligvis ofte af stor Værdi, selv om der maa regnes med Tendens. I Ribe indsamlede Ægidius Lauridsen, Anders Sørensen Vedels Svingerson, flittigt Efterretninger om Krigens Gang. Baade hans Samlinger og Kancellimaterialet er udnyttet i den saakaldte »Journal«, som udgaves af H. F. Rørdam i 1887, og som Wadén underkaster en vidtløftig og indtrængende Analyse; han henfører den til en af Sekretærerne i Tyske Kancelli, Ernst Werckman, der har samarbejdet talrige skrevne Kilder, hvoraf Flertallet endnu kendes, men andre er tabt, saaledes at visse Partier af denne Fremstilling fremdeles for os beholder Karakteren af en

primær Kilde, tilmed af høj Rang. To afsluttende Kapitler behandler de samtidige tyske, nederlandske og franske Skildringer af Kalmarkrigens Historie. Sine Studier over de skriftlige Kilder har Forfatteren i en særskilt Afhandling i »Rig« 1936 suppleret med en Vurdering af de billedlige Fremstillinger af Kalmars Belejring.

Med alle sine Fortrin er og bliver Værket dog kun et Forarbejde til Krigens Historie, et Mellemlid indskudt mellem Udgave og Fremstilling. Dobbelt glædeligt er det da, at der omtrent samtidig er udkommet en udførlig og fuldt videnskabelig Skildring, hvori ogsaa Wadéns Resultater er udnyttet. Den indgaar som Led i den svenske Generalstabs imponerende Trebindsværk *Sveriges krig 1611—1632* (Stockholm 1936). Paa ca. 200 store Kvartsider (I, S. 119—317) behandles her ikke blot det snævert krigshistoriske Stof, men ogsaa Opgørets politiske Forudsætninger og diplomatiske Forhistorie. Ogsaa dette Arbejde vil have Bud til danske Læsere.

Henry Bruun.

Arnold J. Toynbee: *A Study of History* (de første 3 Bd. udkom i Oxford 1934) er maaske det betydeligste Historieværk, der er under Udarbejdelse i disse Aar. Dets Plan og Vingefang er saa vidtspændende, dets Metode saa rigtig i sin Teori og dets Indhold saa opsigtsvækkende, at det i høj Grad fortjener Opmærksomhed. Værket svarer nøje til sin Titel. Det er et Studium af Historien, ikke efter den sædvanlige kronologiske eller geografiske Rækkefølge, men snarere efter Linjer, der fører Tanken hen paa Comte's Sociologi. Formaålet er at sammenstille de Fakta, Historikerne har konstateret, og derunder forfølge, hvorledes ensartede Fænomener fremtræder ved forskellige Lejligheder. Det er Tanken derigennem at opnaa Kendskab til almindelige Træk ved Menneskekulturens Opstaaen, Udvikling og Undergang, maaske ovenikøbet at kunne danne sig et Skøn over Fremtidsudsigterne. Der er altsaa Tale om en Art Historiens Filosofi, men i Overensstemmelse med engelsk Videnskab bygget paa Erfaringens Grundlag. Til Opnaaelse af Formaålet inddrages den samlede Verdenshistorie i Undersøgelserne. Toynbee er uhyre belæst, selv i de nyeste Værker; da han særlig har sysselsat sig med byzantinsk og islamitisk Kultur, begrænser han sig ikke til den vesteuropæiske Kulturverden og dens nærmeste Forudsætninger, saaledes som det store Flertal af Historikerne gør. Han opererer ikke med Nationalkulturer, men med hele Kultursamfund (civilizations), saa udbredte som de kan være. Af saadanne Højkulturer eller Kultur-